

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ В АНГЛІЇ

Анотація. У статті аналізується сучасна структура системи освіти в Англії, основні положення національної політики навчання обдарованих і талановитих школярів, напрями і стратегії її розвитку згідно Національної програми навчання обдарованих і талановитих школярів.

Ключові слова: обдарованість, національна політика навчання, стратегії навчання, стандарти якості.

Аннотация. В статье анализируется современная структура системы образования в Англии, базовые аспекты национальной политики обучения одаренных и талантливых школьников, тенденции и стратегии ее развития согласно Национальной программы обучения одаренных и талантливых школьников.

Ключевые слова: одаренность, национальная политика обучения, стратегии обучения, стандарты качества.

Annotation. Modern structure of Education system in England, fundamental aspects of national Gifted Education policy, tendencies and strategies in its development according to National Programme for Gifted and Talented Education are analyzed in the article.

Key words: giftedness, national Education policy, Education strategies, quality standards.

Актуальність і постановка проблеми. Сучасні інтеграційні процеси, які відбуваються на європейському континенті, створення Європейського Союзу, до якого входять десятки країн Ради Європи, призвели до реформування освітньої політики на сучасному етапі. Це в повній мірі стосується проблеми організації навчання обдарованих школярів у європейських країнах. Велика Британія - одна з небагатьох країн Європейського Союзу, в якій організація діагностики, супроводу та навчання обдарованих школярів побудована на науковому підґрунті, яке крім всього іншого має також глибокі історичні корені.

Про важливість організації сучасної освіти обдарованих школярів в країнах Ради Європи свідчить той факт, що в 1993 році в Страсбурзі було прийнято Рекомендації щодо освіти обдарованих [21].

Україна в рамках окресленої проблеми володіє двома суттєво доповнючими один одного факторами. З одного боку - це пошук своєрідного (точніше сказати національного) шляху в організації навчання обдарованих школярів, використовуючи багатий досвід вітчизняних вчених, учителів та практичних працівників закладів освіти.

З іншого боку, як член ради Європи, Україна зобов'язана виконувати запропоновані цією поважною інституцією Рекомендації, у тому числі щодо освіти обдарованих школярів. Це дозволить нашій державі тісніше інтегруватися в Європейське освітнє середовище. Практичну допомогу в реалізації цієї мети може надати вивчення досвіду передових європейських країн в організації навчання обдарованих школярів. Велика Британія, як ніяка інша з країн Європи, досягла високих результатів у дослідженні цієї проблеми.

Мета статті. В рамках системи освіти Англії здійснити аналіз законодавчої бази та інших нормативних документів, які регламентують організацію навчання обдарованих школярів та підготовку високоефективного вчителя до роботи з цією категорією учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему обдарованості вперше почали вивчати в Англії на початку минулого століття. Один із дослідників цього питання Ф. Гальтон розробив кількісний аналіз обдарованості індивіда. Американські вчені зацікавилися проблемою феномену обдарованості в середині XX століття. Дж. Гілфорд розробляв програми з метою ідентифікації обдарованих осіб. В Радянському союзі цю проблему починають досліджувати в 70-х роках О.М. Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн та ін.[5].

В останні роки в Україні проблему обдарованості досліджували М. А Біржева, В.М. Рафікова, О.В. Бобірь, М.П. Федоров та ін.. Серед російських дослідників школи і педагогіки західних країн, котрі теоретично осмислюють феномен обдарованості, -А. Н. Джуринський, В.П. Лапчинська, С.Н.Цветкова та ін..

Кінець XX - початок XXI століття позначений серед науковців Англії активним вивченням проблеми обдарованості, створенням структури навчання для обдарованих школярів, розробкою і впровадженнями програмних документів (Т.Дракап, Р.Кампбел, Д. Еер, В.Робінсон та ін.).

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження обмежується впливом освітньої політики на навчання обдарованих школярів в межах Англії. Згідно Енциклопедії світової освіти [6] школи, які знаходяться під опікою держави, називаються державними школами Англії (England State Schools). Інші регіони Великобританії (Уельс, Шотландія, Північна Ірландія), перебуваючи під впливом освітньої політики Англії, не підпадають під юрисдикцію національних урядів [6]. Оскільки політика навчання обдарованих школярів реалізується в межах системи освіти в Англії, аналіз базової структури необхідний для осмислення проблеми.

Сучасна система освіти Англії склалася, перш за все, історично. На підставі огляду системи освіти [6] можемо стверджувати, що Англія має справжню «національну» шкільну систему з елементами місцевого контролю, які представлені місцевими управліннями освіти (МУО) - Local Education Authorities (LEAs). МУО були прийняті Законом Бальфура (Balfour Act) 1902 року. Закон позбавив влади дві тисячі п'ятсот шкільних комітетів, і школи опинилися під контролем професійних педагогів-інспекторів, які сумісно працювали в графських та міських освітніх радах. Місцеві управління освіти призначали комісію по освіті. Пізніше державні школи називали «бюджетними» на відміну від «небюджетних» церковних шкіл. Закон Бальфура дозволяє МУО призначати двох із шести членів церковної школи, а в свою чергу, церковна школа отримувала фінансування від МУО. Сьогодні церковні школи субсидуються за рахунок коштів державного уряду, а також від них вимагають наймати на роботу повністю акредитованих вчителів, дотримуватися Національної навчальної програми та брати участь у всіх державних перевірках [6].

У 1944 році було засноване Міністерство освіти, яка існувало до 1964 року. Цього ж року Міністерство освіти та Міністерство науки були об'єднані в один департамент - Департамент освіти та науки [6]. У 2001 році був створений Департамент освіти та професійної підготовки (DfES)- відомство відповідальне за освіту в Англії, а також створення можливостей, реалізації потенціалу і досягнення досконалості. Згідно інформації, яка була розміщена на офіційному сайті, мета Департаменту [2] полягає у тому, щоб забезпечити дітям відмінний старт в галузі освіти надати молодим людям можливість набути життєвих і трудових навичок, заохочувати дорослих повною мірою реалізувати свій потенціал через навчання.

Відповідно до інформації, розміщеної в електронній Вільній Енциклопедії "Вікіпедія" [4], у 2007 році засновано Департамент у справах дітей, шкіл і сімей (DCSF),

який функціонував до 2010 року. Певні освітні функції колишнього Департаменту освіти та професійної підготовки частково перебрало Міністерство бізнесу, інновацій і ремесел. Департамент у справах дітей, шкіл і сімей безпосередньо опікувався державними школами Англії. Після Всенародних виборів 2010 року він був перейменований у Міністерство освіти, яке, згідно офіційного сайту Міністерства, відповідає за освіту і послуги для дітей [3].

Згідно огляду системи освіти Англії [6] відомо, що дошкільну освіту можна здобути в більшості державних шкіл Англії за державний кошт. В Англії функціонують дитячі дошкільні заклади (nursery schools), тотожні дошкільним установам у Сполучених Штатах. Більшість державних шкіл пропонують програми для дітей на «дошкільному» етапі до віку п'яти років. Відповідно до програми було створено «прийомні» класи ("reception" classes). За даними Енциклопедії світової освіти (2002), участь у цих програмах є практично універсальною, дев'яносто чотири відсотки серед всіх дітей, які мали право участі у 1995 році, відвідували «прийомні» класи.

В Англії учні переходять до середньої школи, яка називається «загальноосвітньою», на шостому році навчання. Навчання в загальноосвітній школі охоплює вікову групу 11-16 років [9]. Середні школи, які пропонують навчання для студентів віком 17-18 років, називаються коледжами. Багато загальноосвітніх шкіл включають два додаткові роки до своїх навчальних програм, а деякі коледжі повністю функціонують як окремі школи [2].

Початкова освіта може поєднувати форми молодших та дошкільних установ і, отже, навчання триває протягом шести років; або перший етап у дошкільній установі охоплює два роки, а другий у молодшій школі - чотири роки. Середня освіта охоплює навчання від одинадцяти років до шістнадцяти (мінімального віку закінчення школи). Навчання проводиться за єдиною навчальною програмою і закінчується видачею GCSE (атестата про загальну середню освіту) або диплому. У деяких школах учні можуть продовжувати навчання ще два роки, щоб отримати свідоцтво про освіту просунутого рівня (GCE A Levels) або свідоцтво про загальну освіту із Розгорненим Додатком про іспити (GCE AS examinations), або проходити фахові курси з метою набуття Загальної національної професійної кваліфікації (GNVQs)). Коледжі подальшої освіти також пропонують ці курси [9].

Освіта в Англії є обов'язковою у віці від п'яти до шістнадцяти років. Навчальний рік триває з серпня по червень чи вересень-липень у залежності від місця. Школи функціонують упродовж 190 днів і навчальний процес повинен вкладатися у мінімальну кількість навчальних годин залежно від ключових етапів [6].

Англія залишається країною, у якій співіснують поряд з традиційно престижними приватними школами для соціальної еліти державні школи у 'непрестижних' районах міст, а також школи, субсидовані впливовими благодійними та батьківськими організаціями. Державні нормативи обов'язкові як для державних, так і для приватних шкіл-пансіонів. Хоча всі середні навчальні заклади зобов'язані відповідати загальнонаціональній навчальній програмі, школи приватної форми мають право формувати свої навчальні плани, враховуючи особисті потреби учнів.

У Сполученому Королівстві є сильна науково-дослідна база, науковці котрої тісно співпрацюють із міжнародним співтовариством, зацікавленим освітою обдарованих школярів, а саме роботами Гальтона, Спірмена, Вернона, Айзенка, Докінса, Редфорда та інших [19]. Виокремлення та виховання особливо обдарованого індивіда завжди було провідною ідеєю англійського суспільства. Од-

нак, у минулому її, як правило, реалізують у закритих англійських школах (інтернатах), і вона переважно пов'язана із соціальним позиціонуванням, а не щирим бажанням правильно виховувати здібного учня.

Засновником сучасної освіти обдарованих вважається англійський учений сер Френсіс Гальтон (1822-1911), двоюрідний брат Чарльза Дарвіна. Його перші дослідження присвячені феномену розумових здібностей людини і тестуванню [7]. Натхнений роботою свого двоюрідного брата, Гальтон розмірковує над тим, яким чином еволюція сприяє індивідам із загостреними відчуттями, тобто особам, які могли б легко розпізнати небезпечну їжу або ж підозріле середовище. Дослідник дійшов висновку, що чуттєва здатність людини насправді є тотожною з її розумовими здібностями і, що рівень цих розумових здібностей є наслідком природного відбору і спадковості. Він провів дослідження "Спадковий Геній" (1869), яке вважається першим кількісним аналізом обдарованості людини, і завдяки якому він висунув ідею, що видатні особи за походженням є нащадками видатних родин. Однак, Гальтон не бере до уваги, що члени аристократичних або 'видатних' сімей також успадковують певне виняткове оточення, багатство, привілеї та можливості, власне, це ті фактори, які можуть сприяти статусу 'видатної людини. Деякі дослідники й на сьогодні поділяють ідею Гальтона щодо спадковості, але багато інших сучасних психологів та педагогів стверджують, що більш важливими чинниками є навколишнє середовище та можливість навчання [7]. Все більшою мірою роль спадковості, навколишнього середовища і можливості отримати освіту стають рівноправними детермінантами у розвитку обдарованих людей.

У 60-70-ті роки ХХ століття педагоги Англії (так звані "інтеракціоністи" з англ. "interaction") активно пропагували теорію взаємодії біологічних і соціальних факторів, результатом якої є обдарованість (Д.Гопкінсон, М.Харді та ін.). Інтеракціоністи за результатами своїх досліджень приходять до висновку, що середовище значно впливає на формування розумових здібностей, що примушує педагогів роздумувати над тим, як розвивати інтелект, незалежно від того, яка його частина успадкована, і яка формується в процесі навчання. Тобто, шукати педагогічно нові методи і засоби його розвитку. Свідченням значної ваги концепції впливу середовища на розумові здібності дитини, а також наміру створити рівні можливості для навчання всіх дітей незалежно від соціального стану, місця проживання, рівня "ай-к'ю" стало об'єднання шкіл у загальноосвітні (comprehensive) у 1965 році. Саме з цього року розпочинається новий етап у системі навчання обдарованих школярів, який відзначається запровадженням і використанням нових диференційних форм навчання, програм "збагачення" і "розширення" [13,14].

В той же час проти теорії "взаємодії" виступають багато англійських педагогів, серед них Ф. Вернон (1900-1989), який доводить на прикладі своєї програми "Head Start", що середовище не здатне утримувати "ай-к'ю" на постійно високому рівні [20]. Англійські педагоги також дискутують щодо прошарку у суспільстві, який є домінантним у походженні обдарованих дітей. Відомий англійський педагог і психолог Д.Фрімен вважає, що феномен обдарованості швидше виявляється у дітей привілейованого класу лише тому, що вони мають більше можливостей стати помітними, в той час, коли обдарованість дітей нижчих прошарків суспільства ризикують бути нерозвиненою або ж втраченою [11]. В 60-х актуальною стає ще одна дискусія щодо рівня інтелекту дітей - представників різних рас. Цю проблему активно досліджують англійські психологи Г.Айзенк, Х. Гольштейн та ін.

Бурхливі дискусії англійських педагогів, дослідників феномену обдарованості знайшли своє відображення у сучасній концепції навчання обдарованих і талановитих школярів через варіативність підходів, методів, програм, освітніх стандартів.

Впровадження освіти обдарованих в Англії до недавнього часу було прерогативою місцевих органів освіти. У 1990 була прийнята національна програма, що стосувалася обдарованих і талановитих дітей у державних школах Англії. Ця ініціатива, постанова консервативного уряду торі, переважно складалася із Схеми Пошуку Місць (СПМ)-Assisted Places Scheme (APS) [6]. СПМ надавала інформацію про певних обдарованих дітей будь-якого походження, фінансову підтримку щодо навчання у платних приватних школах, за умови досягнення учнями більшої результативності, порівняно із державною системою. Коли лейбористи перемогли на виборах 1997 року, вони запропонували скасувати СПМ. Напротивагу батьківському тиску щодо втрати певних можливостей для обдарованих дітей, уряд запропонував ввести плани до освітніх стандартів на основі програми Перевага в Містах (ПвМ) - Excellence in Cities (EIC) - щодо обдарованих і талановитих дітей, які проживають у 'непристижних' міських районах. Відповідно до цих планів, визначали обдарованих та талановитих учнів, вдосконалювали викладання і навчання, а також враховували можливість професійного росту вчителів. Програма Перевага в Містах (ПвМ) започаткована у 1999 році і є базовою для роботи з обдарованими і талановитими дітьми [6].

Національна програма навчання обдарованих і талановитих школярів була створена в 1999 році. Ключовим компонентом цієї стратегії є підвищення якості освіти перших десяти відсотків учнів віком 3-19 років у школах всієї Англії [8].

Цілі Національної програми полягають у покращенні успішності учнів з точки зору продуктивності, прагнення, мотивації та самооцінки. Програма передбачає підтримку вище згаданого за рахунок збільшення обсягу і якості фінансування, а також додаткову підтримку на інституційному рівні і через місцеві органи освіти. Провідною ідеєю Національної програми є підвищення потенціалу педагогів та установ для впровадження освіти на всіх рівнях [8, 10].

Програма працює на місцевому (у відносно незаможних районах і школах у межах таких програм, як ПвМ), регіональному (через програму Обдаровані і талановиті Лондона за допомогою регіональних мереж у кожному з решти восьми обласних управлінь) та національному (в межах Національної академії для обдарованої і талановитої молоді (НАОТМ) до 2006 року та інших проектів, таких як Фізичне виховання обдарованих і талановитих, Школа спорту і програма Клуб Посилань(Ciub Links)) рівнях[8, 10].

Відповідно до програми показники успішності повинні включати інтенсивне покращення GCSE (атестата про загальну середню освіту або диплом) у співпраці з програмою ПДМ, покращення кількісного співвідношення шкіл, значне збільшення числа учнів на обліку в НАОТМ.

Основними принципами Національної програми є:

- зосередити увагу на досконалості та соціальній інтеграції - обдарованості, а не досягненнях, звертаючи увагу на неуспішність, особливо в тих випадках, коли соціальне неблагополуччя є одним із факторів;

- забезпечити послідовну підтримку протягом всього вікового діапазону;
- планувати відносну наповненість (приблизно 10%) у кожній школі, незалежно від параметрів обдарованості;

- намагатися наповнювати контингент школи обдарованими і талановитими представниками, незалежно від статі, етнічної приналежності або соціально-економічного фону;

- забезпечити підтримку академічно здібних і тих, хто талановитий в образотворчому мистецтві та спорті;

- зосередитися на покращенні рівня викладання і навчання, зокрема шляхом персоналізації [8, 10].

Національна програма включає [8] підпрограми для початкової та середньої освіти, а також для вікової групи від 1 -4 до 19 років. Мета цих програм полягає в забезпеченні інтеграції обдарованих і талановитих. Наскрізні проекти підтримки для учнів, батьків, опікунів (вихователів) та інших учасників навчального процесу, враховуючи педагогів на всіх рівнях, інфраструктура освіти обдарованих і талановитих на місцевому, регіональному та національному рівнях і глобальний аспект освіти обдарованих і талановитих також входять до програми..

У 2007 році були запропоновані зміни до Національної програми [10] на період з 2007 до 2010 року, які полягають у тому, щоб сконцентрувати увагу на скороченні розриву в успішності та досягненнях між обдарованими і талановитими учнями з неблагополучних сімей та їхніми однолітками, які виховувалися у більш сприятливому середовищі, для балансу між «досконалістю» і «об'єктивністю». Зміни передбачають більш гнучку шкільну політику ідентифікації здібностей учнів і включення у реєстр контингенту обдарованих і талановитих навіть відстаючих школярів, а також облік всіх обдарованих і талановитих учнів, які б представляли в цілому контингент школи за статевою, етнічною, соціально-економічною ознаками.

Основним партнером Національної програми впродовж 2002 - 2006 років була Національна академія обдарованої і талановитої молоді (НАОТМ), створена на базі університету Уоріка. Вона була заснована урядом для розробки, впровадження, просування та підтримки освіти обдарованих учнів і студентів, а також забезпечення підтримки батькам і педагогам. НАОТМ забезпечувала участь обдарованих учнів у низці літніх шкіл, а також онлайн можливості для навчання студентів, розробляла професійні академії для підтримки педагогів, проводила соціальну профорієнтаційну роботу. Основні партнери університету Уоріка на період існування Академії-Дослідницький центр для обдарованих учнів та Центр для обдарованої молоді в університеті Джона Хопкінса. Під опікою НАОТМ перебували ряд інституцій [8]. Серед них Учнівська академія, Професійна академія, Експертний центр. Учнівська академія охоплює 5% найбільш обдарованих учнів на національному рівні. Академія працює і з іншими ресурсами, щоб розширити межі можливостей і якість навчання та впевнитися, що досвід цих додаткових членів стане у нагоді в їхніх місцевих школах. Професійна академія готує концепцію професійного розвитку освіти обдарованих і талановитих на всіх рівнях, а також заохочує інноваційну діяльність, в тому числі групу дипломатичних шкіл для демонстрації передового досвіду в освіті обдарованих. Експертний центр проводить дослідження та поширює їх, заохочує до академічних досліджень у навчанні обдарованих, а також пропонує консультації та підтримку.

Академія, власне, проіснувала п'ять років. У 2006 році Департамент освіти та професійної підготовки вирішив не продовжувати контракт і замінив її на Підрядне управління для освіти обдарованих і талановитих (National Managing Contractor for G&T education) [4]. Наведені вище інституції, які курувала НАОТМ, продовжують своє існування [10].

Основним партнером Національної Програми є організація Обдаровані і талановиті Лондона, Департамент обдарованих і талановитих при London Challenge - це програма, яка спрямована на покращення якості роботи середніх шкіл у передмісті Лондона, підтримку обдарованих учнів, їхніх вчителів та батьків в межах Лондона, зміцнення співпраці та обмін передовим досвідом [15]. Програма надає комбіновані можливості для навчання студентів, підвищення кваліфікації для викладачів, створюючи середовище керованого навчання через London Grid for Learning (LGfL) - навчальну мережу Лондона. Ця структура є спільною ініціативою місцевих органів влади тридцяти трьох районів Лондона для забезпечення можливості комунікації з проблемними школами. Обдаровані і талановиті Лондона підтримують субрегіональні групи місцевих органів освіти, а також розробляють заходи щодо співпраці з обдарованими і талановитими учнями та студентами у всіх регіональних урядових управліннях за межами Лондона. Була створена міжрегіональна наскрізна мережа для підтримки освіти обдарованих у сільській місцевості [8].

Національна програма призначена переважно для перших десяти відсотків обдарованих учнів віком 3-19 років у кожній державній школі Англії. Підгрупа, що складає перші п'ять відсотків обдарованих на національному рівні, є цільовою. Оскільки кожна група нараховує приблизно шістсот тисяч учнів на національному рівні, то приблизно шістдесят тисяч щороку потенційно підпадають під дію програми. Отож, серед сімсот - вісімсот тисяч із поміж семи мільйонів школярів державних шкіл Англії НАОТМ впродовж 2005 року ідентифікувала та заохотила шістдесят тисяч членів [16]. У січні 2008, сімсот вісімдесят тисяч учнів були визначені як обдаровані і талановиті згідно шкільного перепису, в порівнянні з сімсот тридцять трьома тисячами в 2007 році [10]. Інтенсивні місцеві програми отримали підтримку у відсталих районах з 1999 через програми ПвМ, Excellence Clusters (не міські школи) і програму Aim Higher (14-19 років) у понад тисячі середніх і дві тисячі початкових шкіл. Упродовж перших п'яти років було інвестовано понад двісті сорок п'ять мільйонів фунтів стерлінгів (приблизно \$ 500 млн.) в ініціативу ПвМ. Поточні щорічні надходження до програми ПвМ становлять сімдесят млн. фунтів (приблизно \$ 150 млн.) [8].

Одним з аспектів національної стратегії в галузі навчання обдарованих школярів є розробка стандартів якості для програм супроводу обдарованих і талановитих, інструменту самооцінки у школі, створеного для фіксації ефективної підготовки обдарованих учнів на шкільному і класному рівнях. Крім того, з липня 2005 року працює веб-сайт GTWise на основі каталогу ресурсів для вчителя обдарованих [8].

Тім Дракап (Tim Dracup), керівник групи Освіта обдарованих і талановитих при Департаменті освіти і професійної підготовки завершуючи доповідь у 2003 році, висунув певні орієнтири п/д час впровадження програми впродовж перших п'яти років [17]. Він стверджує, що лівова частка зусиль у перші п'ять років існування програми була спрямована на впровадження та створення інфраструктури через інтенсивні місцеві програми у відносно відсталих місцевостях, у тому числі в більшості міських районів на території всієї Англії. Він пропонує запровадити первісну перевірку кількості і якості існуючого складу обдарованих і талановитих дітей, проаналізувати шкільну освіту для обдарованих і талановитих загалом та чіткий план покращення, що базується на встановлених результатах в межах спільної

структури прийнятної для всіх областей, а також втілити програми викладання і навчання в межах школи та додаткової позакласної підтримки для обдарованих школярів, запровадити посаду координатора освіти обдарованих і талановитих на партнерському або груповому рівні у кожній школі, заохочуючи п'ятьох координаторів втілювати національні програми професійного розвитку [17].

У 2003 році було засновано Департамент освіти обдарованих і талановитих при London Challenge (або те, що зараз називають Обдаровані і талановиті Лондона) для забезпечення більшої злагодженості у роботі при тридцяти трьох місцевих районних управліннях освіти Великого Лондона [15]. До цієї структури входять: Пан-Лондон центр для координації діяльності та стратегічного узгодження ситуації в регіоні, за допомогою співробітництва по вертикалі та регіонального планування; керовані умови навчання, доступні для обдарованого контингенту Лондона і їхніх викладачів, забезпечення навчання та його підтримки, враховуючи Інтернет і комбіновані можливості навчання та професійного розвитку; субрегіональні групи місцевих освітніх органів, які працюють над спільними пріоритетами і у певних тематичних мережах.

В Англії розпочався процес, пов'язаний із розробкою конкретних стандартів якості, які передбачають ефективні заходи для обдарованих учнів і студентів на інституційному (шкільному), класному або педагогічному (на підставі найкращого практичного досвіду) та місцевого (що стосується підтримки шкіл місцевими органами влади) рівнях. Очевидно, що базовий стандарт має спільне ядро та елементи для початкових, середніх та вищих навчальних закладів, а класний стандарт відповідно загальну педагогічну основу у різних предметних галузях. Всі стандарти трьох-рівневі за структурою з метою візуалізації прогресу: фундаментальний рівень, доступний для освоєння всіма установами і вчителями-предметниками; рівень вдосконалення, який передбачає наступні етапи розвитку; і «відмінний» рівень, що визначає ступінь передової практики [10].

Згідно положенням Національної програми [10] принцип персоналізації є актуальним у сучасній системі освіти, яку адаптують під індивідуальні здібності, даючи змогу кожному учневі сягати можливо високого рівня. У той же час, намагаються уникати крайнощів індивідуального навчання, замість цього наголошуючи на важливості спільного навчання в школі на основі співробітництва, роботі в групах, а також диференціації діяльності класу в цілому. Індивідуальна модель навчання складається з трьох компонентів: оцінювання навчання, ефективне викладання та навчання, навчальне право, вибір та шляхи. Оцінювання навчання полягає в оцінюванні здібностей, однолітків, індивідуальному цільовому оточенні, а також самооцінці та ефективному використанні даних для планування навчання. Ефективне викладання та навчання - це підвищення предметних знань та педагогічного практичного досвіду, включаючи диференціацію, розвиток навчальних навичок, побудову самостійного навчання і використання нових технологій. Навчальне право, вибір та шляхи - реалізація гнучкості в межах основної програми, враховуючи можливість накопичення, вивчення і розширення вибору предмета.

Індивідуальна модель навчання також має зовнішній цикл, який полягає в персоналізації шкільного досвіду і містить учнівсько-орієнтований підхід, що передбачає групування та організацію середовища, ефективне керівництво, високу якість середовища навчання, позитивну культуру, а також гарантії мінімальних стандартів обслуговування для всіх учнів. Паралельно ця модель вимагає залу-

чення громади, родини у задоволення потреб дитини в цілому, участь учнів у роботі школи та їхнє навчання поза стінами школи за участю батьків [17].

Національна програма професійного розвитку була створена для обдарованих і талановитих координаторів та провідних викладачів, яку реалізують з метою підвищення кваліфікації у Вестмінстерському інституті освіти при університеті Оксфорд Брукс, Оксфорд (Oxford Brookes University, Oxford) [18]. Всім координаторам пропонують пройти пакет дистанційного навчання через Інтернет і п'ятиденну стаціонарну підготовку (у формі діалогу) щороку. Всі етапи навчання координаторів акредитовані і надаються безкоштовно. Інститут надає сертифікат або програми Advanced Certificate для вивчення особливостей освіти обдарованих і талановитих для груп викладачів місцевих освітніх структур, груп або окремих шкіл. Кожен з цих курсів, як правило, передбачає двадцяти чотирьох - годинний безпосередній контакт з викладачами [2].

Вестмінстерський інститут освіти в університеті Оксфорд Брукс пропонує акредитоване навчання і сертифікати для підвищення кваліфікації викладачів і фахівців Англії [18]. На сучасному етапі університет пропонує програми в галузі освіти обдарованих або здібних учнів для викладачів та інших працівників освіти, які хочуть покращити своє розуміння і практику в цій галузі. У межах програми Excellence Дослідницький центр обдарованих учнів розробив і видає на національному рівні подвійний сертифікат для координаторів середньої школи, координаторів початкової школи та відповідальних вчителів. Сертифікат — це відзнака, призначена для випускників, які працюють у школах або інших освітніх закладах і бажають підвищити свою кваліфікацію, вдосконалити власний досвід. Є кілька варіантів здобуття сертифікату - на місцевому рівні викладач університету Оксфорд Брукс або асистент забезпечує навчання; комбіноване навчання (дистанційна он-лайн підготовка та безпосередній контакт у формі діалогу), а також навчання на території університету, в Оксфорді.

На підставі звіту Департаменту освіти та професійної підготовки щодо освіти обдарованих і талановитих дітей у грудні 2001 визначені особливі характеристики ефективного професійного вчителя для обдарованої і талановитої молоді, а саме [2]:

- високий рівень предметних знань;
- розуміння того, яким чином планування класної і домашньої роботи впливає на збільшення темпу та глибину охоплення матеріалу;
- здатність передбачити і організувати незвичайні проекти і підходи, які б зосредили увагу студентів і примусили їх вивчити тему;
- використання завдань, які допомагають студентам розвивати наполегливість і незалежність у процесі навчання через свої власні дослідження і пошуки, здобуваючи необхідні знання і навички для самостійної роботи;
- використання ресурсів, які допомагають учням втілювати складні ідеї;
- здатність використовувати високу педагогічну майстерність;
- створення позитивного мікроклімату в класі для пошуку, вирішення важливих питань, контролю часу і ресурсами, а також оцінювання на основі уроку;
- впевненість у втіленні нових ідей, здатність ризикувати і бути готовим реагувати на ініціативу, щоб розвивати мислення учнів.

Висновки. Аналіз сучасної системи освіти в Англії дає можливість стверджувати, що багатоступенева структура початкової та середньої ланки англійської школи дає можливість поступово ідентифікувати обдарованих і талановитих школярів,

групувати їх згідно з положеннями Національної програми навчання обдарованих і талановитих школярів, розвивати їхні здібності на кожному етапі, забезпечувати рівними можливостями і ресурсами не залежно від соціального статусу, етнічної і статевої ознак, місця проживання.

Організація освіти обдарованих і талановитих школярів Англії пройшла тривалий шлях поступу (к. XX - поч. XXI ст.) і ґрунтується на багатому науковому досвіді провідних вчених-педагогів, дослідників та практиків. Структура навчання обдарованих школярів реалізується через стандарти якості, положення Національної програми навчання обдарованих і талановитих школярів, організації, інформаційні мережі, проекти. Завдяки цьому визначений стратегічний напрям подальшого розвитку у національній системі освіти і навчанні обдарованих зокрема, який полягає у балансі між «досконалістю» і «об'єктивністю» у процесі навчання, індивідуальному підході, гнучкій ідентифікації обдарованих і талановитих учнів та обов'язковому реєстрі цієї категорії школярів.

Національна політика навчання обдарованих і талановитих школярів Англії передбачає професійне та ефективне викладання в особі висококваліфікованого вчителя, що реалізується через низку національних проектів та програм, спрямованих на підвищення кваліфікації вчителів та координаторів.

Використані джерела:

1. Айзенк Г. Ю. Проверте свои способности. Пер. с англ. [Текст] / Г. Ю. Айзенк. - СПб: Система - Плюс, 1996. - 159 с.
2. Веб-сайт Департаменту освіти та професійної підготовки Англії, 2005 [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.dfes.gov.uk>.
3. Веб-сайт Міністерства освіти Англії [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.education.gov.uk>.
4. Електронна Вільна Енциклопедія "Вікіпедія" [Електронний ресурс] Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Department_for_Education_and_Skills (United_Kingdom).
5. Тадеєв П. О. Обдарованість і творчість особистості: американський підхід [Текст] / П. О. Тадеєв. - Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. - 240 с.
6. A survey of educational systems worldwide, United Kingdom // World Education Encyclopedia. - Farmington Hills: Gale Group. - 2002. - Vol. № 6. - P. 1475-1490
7. Davis G. Education of the gifted and talented [Text] / G. Davis, S. Rimm. - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc., 1985. - 165 p.
8. DfES Briefing Sheet, 2005 [Електронний ресурс] / Т. Dracup Режим доступу : <http://www.standards.dfes.gov.uk>.
9. Education System in United Kingdom [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://EuroEducation.net>.
10. England's National Programme for Gifted and Talented Education: Plans and Reforms for 2007-2010 [Електронний ресурс] / Т. Dracup Режим доступу : http://www.spanqfish.com/mariessite/Documents/.../906_world_conference.doc.
11. Freeman J. Gifted children [Text] / J. Freeman. - Lancaster, 1980 - 292 p
12. Gifted and Talented Education, 2005 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.standards.dfes.gov.uk/giftedandtalented/>.
13. Hardy M. Beginning Psychology [Text] / M. Hardy, S. Heyes. - L.: Weidenfeld & Wiedson, 1987. - 311 p.
14. Hopkinson D. The Education of Gifted Children [Text] / D. Hopkinson. - L. The Woburn press, 1978. - 179 p.
15. London Gifted and Talented, 2009 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.teacherstools.londonqt.org>.
16. National Academy for Gifted and Talented Youth, 2005 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.warwick.ac.uk/gifted>.

17. National Academy for Gifted and Talented Youth. 2003-2004 Annual Report [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.warwick.ac.uk/gifted>.

18. Oxford Brooks University GIT, 2005 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/codgifted/>

19. Persson R. *Gifted Education in Europe: Programs Practices, and Current Research* / R. Persson, H. Joswig, L. Balogh/In Heller K., Monks F, Sternberg R., Subotnik (Eds.) *International Handbook of Giftedness and Talent*. - Oxford, UK: Elsevier Science, Ltd. - 1997. - P. 703-726.

20. Vernon P. E. *The Psychology and Education of Gifted Children* [Text] / P. E. Vernon. - L.: Methuen, 1977. — 216 p.

21. Council of Europe. *Recommendation Ns 1248 on Education for Gifted Children*. Strasbourg. Council of Europe, 1994 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta94/EREC1248.htm>

УДК 373.542

М.І. ТАДЄЄВА

ІСТОРИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Анотація. В статті аналізуються історичні підходи до вивчення іноземних мов у шкільній освіті європейських країн, починаючи від середньовіччя і до наших днів.

Ключові слова: вивчення іноземних мов, підхід, шкільна іншомовна освіта, комунікативна концепція.

Аннотация. В статье анализируются исторические подходы к изучению иностранных языков в школьном образовании европейских стран, начиная со средних веков и до нашего времени.

Ключевые слова: изучение иностранных языков, подход, школьное иноязычное образование, коммуникативная концепция

Annotation. The article deals with the analysis of historical approaches to foreign languages learning in European countries school education beginning from the Middle Ages up to our days.

Key words: foreign languages!* learning, school foreign language education, approach, communicative conception.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Сьогодні загальна потреба у масовому вивченні іноземних мов вимагає перегляду, переосмислення та якісного оновлення системи навчання цього шкільного предмета як основного компонента шкільної освіти в Україні.

За останні десятиліття значно зросла роль вивчення іноземних мов у всіх без винятку країнах-членах Ради Європи, зокрема в Україні. Однак, результати навчання, про що свідчить масова педагогічна практика в різних країнах, викликають занепокоєння і нерідко далекі від вимог і потреб сучасного суспільства. Тому виникає необхідність детального вивчення та проведення ґрунтового аналізу історичних підходів до вивчення іноземних мов у шкільній освіті європейських країн.

Методична концепція в другій половині ХХ століття формувалася під впливом психологічної теорії діяльності та психолінгвістики. А цей період дістав теоретичне обґрунтування лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні іноземної мови, започаткований Костомаровим В.Г. та Леонт'євим А.А. Особливої уваги в цей період заслуговує аналіз принципу комунікативності, що розглядається як провідний та визначає практичний підхід до навчання іноземних мов. У багатьох країнах Європи комунікативний підхід набув практичного втілення у шкільному на-